

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Grzegorz Tyrka
Protokolant	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 11 marca 2021 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy D. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania D. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 8 października 2020 r. **nr** (...) 5 (...)

oddala odwołanie.

(-) sędzia Grzegorz Tyrka

VIII U 1482/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 października 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zobowiązał ubezpieczonego D. G. do zwrotu nienależnie pobranej emerytury w wysokości 6 290,43 zł za okres od dnia 27 stycznia 2019 roku do dnia 31 grudnia 2019 roku.

Na uzasadnienie podano, że dochodzone świadczenie jest związane z przekroczeniem przychodu ubezpieczonego w 2019 roku, które uzasadnia zmniejszenie emerytury. Ubezpieczony uzyskał przychód w 2019 roku z tytułów: pracowniczego zatrudnienia i prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Organ rentowy podał, że zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2020r., poz 53 ze zm.) – zwaną dalej ustawą emerytalną – osiąganie przychodów podlegających obowiązkowi ubezpieczenia społecznego poniżej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, ale powyżej 70% tego wynagrodzenia powoduje zmniejszenie kwoty świadczenia o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż

kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 roku w wysokości 24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 roku. Istotne przy tym jest nie to, czy dany świadczeniobiorca podlega obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym, lecz fakt, że przychody uzyskiwane są z działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia. Emeryt (który nie osiągnął powszechnego wieku emerytalnego) prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą, określoną w ustawie z 6 marca 2018 roku – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018r., poz. 646 ze zm.), osiąga przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie, czyli 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego (18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2020r., poz. 266 ze zm.). Organ rentowy zwrócił uwagę, że ustawowe ustalenie przychodów osiąganych przez emeryta z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej ma ten skutek, że przyjmuje się taki przychód, niezależnie od osiąganego faktycznie i z ilu rodzajów działalności. Organ rentowy dodał, że niedopuszczalne jest zastosowanie w przypadku ubezpieczonego art. 18a i art. 18c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, które regulują obliczanie składek od preferencyjnych podstaw wymiaru składek. Norma prawna zawarta w art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej jest przepisem szczególnym, który ma wpływ nie na wysokość składek na ubezpieczenia społeczne lecz dotyczy wysokości świadczenia – emerytury lub renty w związku z osiągnięciem przez emeryta lub rencistę przychodów z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez odstąpienie od zobowiązania do zwrotu świadczenia.

Na uzasadnienie podano, że ubezpieczony pozostawał w pracowniczym zatrudnieniu i prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą w 2019 roku. Ubezpieczony nie zgodził się, aby z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej przyjąć fikcyjny przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie, czyli 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego. Przychód z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej winien zostać ustalony na preferencyjnych zasadach wyrażonych w art. 18a lub art. 18c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a nie w art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej (w pierwszym przypadku podstawa wymiaru składek to 675 zł – 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę, w drugim przypadku podstawa wymiaru składek to 1642,42 zł). Przyjęcie preferencyjnej podstawy wymiaru składek powoduje, że ubezpieczony nie byłby zobowiązany do zwrotu świadczenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

odwołanie D. G. nie zasługuje na uwzględnienie.

Organ rentowy prawidłowo zastosował art. 104 ust. 1, ust. 1a, ust. 8 ustawy emerytalnej, dotyczący emerytów, którzy nie osiągnęli powszechnego wieku emerytalnego i podjęli zatrudnienie lub inną działalność objętą obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Do czasu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego emerytura będzie podlegać zawieszeniu albo zmniejszeniu, o ile osiągnany przychód przekroczy dozwolone ustawowe granice.

Zgodnie z art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność za przychód, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się przychód stanowiący podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.

W przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale – art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Z wyżej wymienionych norm prawnych wynika, że ustawodawca przyjął fikcję prawną w zakresie ustalenia przychodu dla emerytów i rencistów prowadzących pozarolniczą działalność. Oznacza to, że niezależnie od wysokości faktycznie osiąganego przychodu przy rozliczaniu emerytur i rent należy wziąć pod uwagę, że przychód stanowi roczną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 60% przeciętnego wynagrodzenia. Zatem nie jest istotne jaki faktycznie przychód osiągnął ubezpieczony, bowiem przepisy prawa ustalają minimalną kwotę przychodu. Z

uwagi na to, że próg zmniejszenia świadczenia (70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia) jest wyższy niż minimalna deklarowana podstawa wymiaru składki (60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia), w praktyce świadczeniobiorcom prowadzącym pozarolniczą działalność nie zmniejsza się, a tym bardziej nie zawiesza, emerytury lub renty.

Uwadze nie może umknąć fakt, że ubezpieczony w 2018 roku uzyskał przychód w wysokości 39 313 zł podczas, gdy próg zmniejszenia świadczenia wynosił 38 474,40 zł (70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia). Ubezpieczony skorzystał wówczas z dobrodziejstwa art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej, bowiem granica przychodu wynikająca z tego przepisu wynosiła 31 989,60 zł (60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia). Natomiast w 2019 roku świadczenie – emerytura ubezpieczonego uległo zmniejszeniu, bowiem poza przychodem z działalności gospodarczej (ustalonym zgodnie z art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej) należało uwzględnić przychód ze stosunku pracy.

Dotychczasowe rozważania prawne wskazują, że nie ma możliwości przyjęcia za podstawę rozliczenia świadczenia ubezpieczonego pobierającego emeryturę i prowadzącego działalność gospodarczą, rzeczywistego przychodu z prowadzonej działalności gospodarczej (wyrok Sądów Apelacyjnych: w Łodzi z dnia 1 sierpnia 2017 roku, w sprawie III AUa 1188/16; we Wrocławiu z dnia 27 marca 2018 roku, w sprawie III AUa 1908/17).

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 marca 2005 roku (w sprawie K 27/03, opublikowanym w OTK-A z 2005 roku, Nr 3, poz. 22) wyraził pogląd, że nie można negować korzystnego charakteru art. 104 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla części emerytów i rencistów prowadzących działalność gospodarczą. Ich oświadczenie, że osiągają przychody na poziomie minimalnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, powoduje, że w rzeczywistości mogą osiągać dowolnie wysokie przychody. Zatem w/w norma prawna wprowadziła korzystne zmiany prawne dla większości ich adresatów, tj. do tych emerytów i rencistów, których rzeczywisty przychód osiągany z prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej przekraczał poziom minimalnej podstawy składki na ubezpieczenie społeczne (60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia). Odnosi się to także do przychodu ubezpieczonego w 2018 roku. Jednakże w odniesieniu do pewnej grupy adresatów w/w norma prawna okazała się niekorzystna. Chodzi tu o tych emerytów i rencistów, którzy z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej uzyskują rzeczywisty przychód, który jest niższy niż ustalony jako minimalna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy świadczeniobiorcy uzyskują dodatkowe przychody z kilku tytułów działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego albo gdy łączą zatrudnienie w ramach stosunku pracy z prowadzeniem działalności gospodarczej, a uzyskiwany z tej działalności przychód jest niższy niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzedzającym kwartale. W konsekwencji wskazana grupa adresatów nie ma możliwości wykazania rzeczywistej kwoty przychodu i musi zadeklarować kwotę stanowiącą minimum podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, co powoduje dolegliwości w postaci zawieszenia prawa do emerytury lub renty albo zmniejszenia należnego im z tego tytułu świadczenia. W zakresie niekorzystnego zastosowania art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej do pewnej grupy emerytów/rencistów, do tej spory nie zostało złożone pismo procesowe (wniosek, pytanie prawne, skarga konstytucyjna), inicjujące postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Należy podkreślić, że brak jest podstaw do uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, które stanowią przychód w rozumieniu art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej, tj. składek o których mowa w art. 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Norma prawna zawarta w art. 104 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest przepisem specjalnym, który ma wpływ nie na wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, lecz dotyczy wysokości świadczenia z ubezpieczenia społecznego w związku z osiąganiem przez emeryta lub rencistę przychodów z tytułu działalności objętej obowiązkiem ubezpieczenia. Podkreślić należy, że przepis art. 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych został dodany z dniem 24 sierpnia 2005 roku ustawą z dnia 1 lipca 2005 roku o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2005r., Nr 150, poz. 1248). Zgodnie z uzasadnieniem projektu wskazanej ustawy dodanie tego przepisu miało na celu wprowadzenie preferencyjnych składek na ubezpieczenia społeczne dla osób, które po raz pierwszy podejmują działalność gospodarczą na własny rachunek. Opłacanie przez okres 24 miesięcy składki na ubezpieczenie społeczne od podstawy wymiaru wynoszącej 30% minimalnego wynagrodzenia,

miało bowiem służyć zmniejszeniu ryzyka związanego z podejmowaniem po raz pierwszy działalności gospodarczej, co pozwoliłoby przeznaczyć tak zwolnione środki na prowadzenie i rozwój działalności, w tym zakup maszyn bądź surowców do produkcji i być zachętą do rozpoczęcia działalności. Nie ulega więc wątpliwości, iż wprowadzenie preferencyjnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne miało służyć jedynie ograniczeniu kosztów związanych z rozpoczynaniem działalności gospodarczej na podstawie przepisów o działalności gospodarczej i dotyczyło wyłącznie obniżenia wysokości tych składek w początkowym okresie tejże działalności. Dobrodziejstwo związane z zadeklarowaniem przez rozpoczynającego działalność gospodarczą przedsiębiorcy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości 30% minimalnego wynagrodzenia nie rozciąga się na wysokość jego przychodu branego pod uwagę przy rozliczaniu wysokości pobranych świadczeń emerytalno-rentowych. Niższe składki na ubezpieczenia społeczne mają zachęcać do zarobkowania na własny rachunek i zmniejszyć koszty działalności gospodarczej, a nie umożliwiać takim osobom uzyskiwanie świadczenia emerytalnego lub rentowego w pełnej wysokości. Brak jest podstaw do uznania, że ustanowiona dla tylko jednej grupy przedsiębiorców preferencyjna wysokość składek na ubezpieczenie społeczne, miałyby uprzywilejowywać wyłącznie ich także w zakresie pobieranego świadczenia z ubezpieczenia społecznego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 15 marca 2016 roku, w sprawie III AUa 1659/15). Powyższe rozważania odnoszą się także do art. 18c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Należy wskazać, że art. 18a i art. 18c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy zasad ustalania składek na ubezpieczenie społeczne. Ubezpieczony, będąc emerytem nie podlega obowiązkowi ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Natomiast art. 104 ustawy emerytalnej dotyczy zawieszenia lub zmniejszenia świadczeń dla emerytów, którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego. Rację ma organ rentowy i Sąd Apelacyjny w Gdańsku, że w/w przepisy dotyczą zupełnie różnych sytuacji faktycznych. Ustawodawca nie zdecydował się, aby w art. 104 ust. 1a ustawy emerytalnej przyjąć zasady wymienione w art. 18a lub 18c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze powyższe, odwołanie należało oddalić na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

(-) sędzia Grzegorz Tyrka